

REGIONAL- OG NÆRINGSUTVIKLING

Handlingsplan for oppfølging av Regional plan for verdiskaping og næringsutvikling – 2017 og 2018

Innledning

Innovasjon, involvering, og internasjonalisering er tre begreper som står som stabbesteiner langs den veien vi må følge for å lykkes med verdiskaping og næringsutvikling i Buskerud. Denne handlingsplanen viser hvordan det kan gjøres. Dokumentet er en konkretisert oppfølging av Regional plan for verdiskaping og næringsutvikling 2015-2020, vedtatt av Fylkestinget desember 2014 og en rullering av handlingsplanen for 2016.

Arbeidet med den regionale planen ledes av et partnerskap (se tekstboks). Et partnerskap som i fellesskap skal mobilisere til strategiske satsinger som fremmer verdiskaping og næringsutvikling i fylket. Arbeidet vil skje gjennom en samordning av virkemidler, kompetanse og nettverksressurser. Handlingsplanens tiltak bygger opp under næringsplanens hovedmål om økt verdiskaping og produktivitet. Den favner ikke hele bredden av tiltak og midler som partnerskapets deltakere benytter i eget utviklingsarbeid. Det er foretatt en stram prioritering av tiltak som partnerskapet fremholder som viktige for å oppnå ønsket utvikling i Buskerud. Handlingsplanen rulleres nå første gang ved årsskiftet 2016/2017, og deretter hvert 2. år.

Partnerskapet består av 11 aktører og ledes av Buskerud fylkeskommune

Buskerud fylkeskommune (BFK)

Fylkesmannen i Buskerud (FM)

Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN)

Innovasjon Norge Buskerud-Vestfold (IN)

KS

LO Buskerud (LO)

NHO Buskerud (NHO)

Norges Forskningsråd (NFR)

NAV Buskerud (NAV)

Næringsforeningene i Buskerud

SIVA

Forkortelser som benyttes står i parentes bak aktørene i Partnerskapet.

Partnerne i det regionale partnerskapet har et felles ansvar for oppfølging av planen (felles eierskap). Buskerud fylkeskommune har likevel en rolle som leder og koordinator av partnerskapet.

Oppfølging av Næringsplanen

Handlingsplan for oppfølging av næringsplanen - 2016 ble vedtatt av Fylkestinget 4. februar 2016. Handlingsplanen følges opp av *verdiskapingsteam*. Buskerud fylkeskommune koordinerer arbeidet mellom teamene, samt opp mot partnerstyret. Det er etablert ett verdiskapingsteam for hvert tema i Næringsplanen, unntatt for samferdsel som følges opp direkte av NHO.

Verdiskapningsteamene

Ved årsskiftet 2016/2017 består Verdiskapningsteamene av:

Team Vertskapsattraktivitet;

Ole Johnny Stavn	Hemsedal kommune	91370017	ole-johnny.stavn@hemsedal.kommune.no
Pål Knutsson-Medhus, Leder	Geilo	97534333	turistsjef@geilo.no
Stein Rudi Austheim	Nore og Uvdal næringssselskap	99559247	rudi@uvdal.no
Anette Øverby	Næringsforeningen i Drammensregionen	917 84 993	anette.overy@nfdn.no
Eivind Arne Fauskanger	Høgskolen Sørøst Norge	48326677	Eivind.Fauskanger@hbv.no
Heidi Sandvold	Næringsforum Kongsberg	928 38 841	heidi.sandvold@knf.kongsberg.no
Gunnlaug Marie Brandshaug	Hurum kommune	92052729	gunnlaugb@hurum.kommune.no
Ole Ketil Haugvik	Buskerud Fylkeskommune	40913191	Ole.Ketil.Haugvik@bfb.no

Team Kompetanse:

Kirsten Bøchmann	Buskerud Fylkeskommune	97140796	Kirsten.Bockman@bfb.no
Per Magne Pedersen	NAV		Per.Magne.Pedersen@nav.no
Thore Sveum	Kommunenes opplæringskontor i Buskerud IKS	41 85 20 60	Thore.Sveum@kob.no
Olav Horne Leder	Buskerud Fylkeskommune	90179832	olav.horne@bfb.no
Bjørn Ove Grønset	Høgskolen Sørøst Norge	31 00 87 47	Bjorn-Ove.Gronseth@hbv.no
Tone Rolfstad	Buskerud Næringshage	90 97 41 86	Tone Rolfstad Ranheim <tone@nhage.no>
Margreth Gjessing	NHO		margrethe.gjessing@nho.no
Lene Jensen	Buskerud fylkeskommune		lene.jensen@bfb.no

Team Klynger og nettverk

Rolf Jarle Åberg	Treklyngen	977 08 138	rja@viken.skog.no
Preben Strøm	Subsea Valley	911 75 866	preben.strom@subseavalley.com

Torun Degnes	Electric Mobility Norway	482 54 961	torun@electricmobility.no
Espen Berg	Omstilling Rollag	401 20 797	Espen.Berg@rollag.kommune.no
Line Ramsvik	Hol kommune (reiseliv)	971 32 383	Line.Ramsvik@hol.kommune.no
Janne Dugstad	HSN/Helseklynge	909 93 646	Janne.Dugstad@hbv.no
Tina Wågønes	Papirbredden Innovasjon	402 45 124	tina.wagones@pinn.no
Ola Tronrud	Eggemoen		
Christine Næss Mathiesen	Eggemoen	909 43 322	christine.mathiesen@tronrud.no
Britt Haraldsen	IN BV	915 48 633	Britt.Haraldsen@innovasjon norge.no
Trine Magnus	Bfk	924 37 250	Trine.Magnus@bfk.no
Torkil Bjørnson, Leder	NCE SE	920 37 160	torkil.bjornson@crenova.no

Team Entreprenørskap

Kathrine Kofstad	Innovasjon Norge	41209880	kathrine.kofstad@innovasjon norge.no
Erlend Eggen	Ungt Entreprenørskap	977 29 867	erlend.eggen@ue.no
Kari Solberg Økland	Øvre Eiker kommune	48 00 40 01	kari-s.okland@oeiker.no
Zahra Moini	NSFV	97793193	zahra.moini@nsfv.no
Lars Kobro	Høyksolen i Sør-Øst Norge	909 42 561	<a href="mailto:Lars.Ueland.Kobro<lars.u.kobro@hit.no>">Lars.Ueland.Kobro <lars.u.kobro@hit.no>
Didrik Bakken	KS	986 62 550	Didrik.Bakken@ks.no
Ole Andreas Schärer	SIVA	90 542 045	Ole.Andreas.Scharer@siva.no
Pål Terje Rørby	HallingExpo	91 638 675	paal@hallingexpo.no
Bård Strige Øyen	Buskerud Fylkeskommune	95978270	Bard.Strige.Oyen@bfk.no
Anne Lise Lervåg, Leder	Buskerud Fylkeskommune	48149918	anne.lise.lervag@bfk.no

Team FoUI

Trine Steen	Norges Forskningsråd	926 04 791	trs@forskningsradet.no
Elly Therese Thoresen	Papirbredden Innvoasjon	908 31 104	elly.thoresen@pinn.no
Toini H. a. Ness	Innovasjon Norge	915 48 665	<a href="mailto:Toini.H.A.Ness<Toini.H.A.Ness@innovasjon norge.no>">Toini H. A. Ness <Toini.H.A.Ness@innovasjon norge.no>
Kristin Falk	Høyskolen i Sør-Øst Norge	975 86 909	Kristin Falk (Kristin.Falk@hbv.no)
Bjørn Ø. Østli	Lindum	911 47 482	boo@lindum.no
Svein Olav Torø	Kongsberg Innovasjon	982 14 015	Svein-Olav Torø (svein-olav.toro@k-i.no)
Magne Vegel	Pan Innovasjon	901 75 819	mv@paninnovasjon.no
Jorunn Killingstad	Modum kommune	906 24 511	jorunn.killingstad@modum.kommune.no
Åge Sund	Buskerud Fylkeskommune	32 80 86 90	Age.Sund@bfk.no
Mette Falck-Pedersen, Leder	Høyskolen i Sør-Øst Norge	928 17 428	mette.falck-pedersen@hbv.no

Hovedmål, delmål og tema

Næringsplanens hovedmål er *økt verdiskaping og produktivitet*.

Delmålene for hvert *tema* i Næringsplanen er:

- *Vertskapsattraktivitet* – Tiltrekke og beholde kapital, bedrifter og talenter
- *Kompetanse* – Mer relevant kompetanse for fremtidens arbeidsliv
- *Klynger og nettverk* – Flere sterke klynger og nettverk med verdiskaping som hovedmål
- *Entreprenørskap* – Fremme flere vekstetablerere med innovasjonshøyde
- *Forskning, utvikling og innovasjon (FoUi)* – Flere innovative virksomheter i nasjonal og global konkurranse
- *Samferdsel* – en påvirkningsstrategi: Påvirke premissgivere og beslutningstakere i forhold til å sikre mer effektiv transport av personer og gods inn og ut av regionen

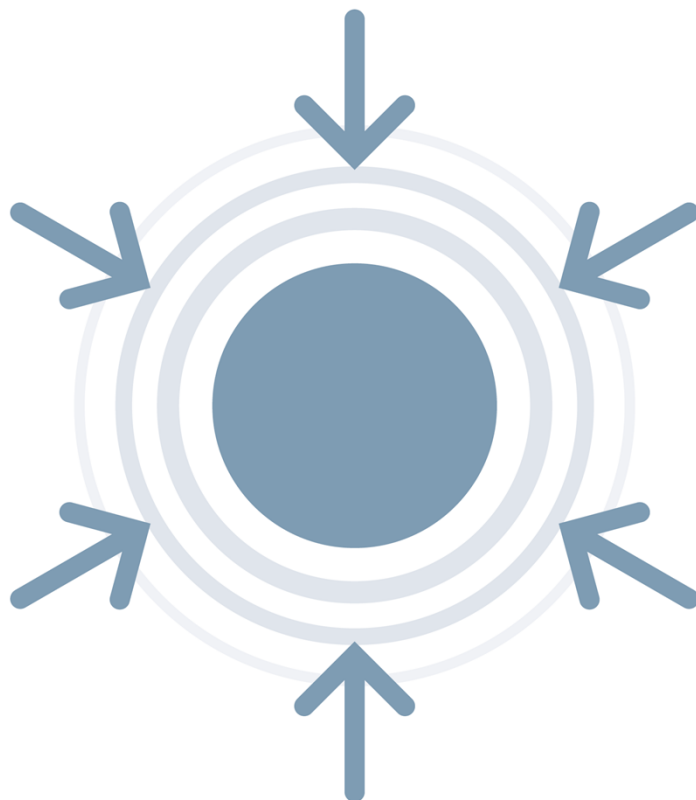
Tiltakene i handlingsplanen bygger opp under Næringsplanens mål og delmål, og er gruppert og nummerert innen hvert tema/delmål.

(Tiltakene påvirker ofte flere delmål, ikke bare delmålet de er plassert under, se vedlegg 2.)

Under «kommentar» gis det mer informasjon om hvert tiltak

Ansvar for tiltakene avklares så langt det er mulig i Verdiskapningsteamene, under Partnerstyrets behandling av saken, og under den politiske behandling.

Eventuelle gjenstående behov for tydeliggjøring av ansvar, vil være Verdiskapningsteamene ansvar å behandle og avklare, etter at Handlingsplanen er vedtatt.

VERTSKAPS- ATTRAKTIVITET

Tiltrekke og beholde kapital, bedrifter og talenter.

Nr.	Tiltak; Vertskapsattraktivitet	Ansvar	Partnere
1	Bedriftsutvikling i distriktene		
1.1	Det bevilges midler til IN til bedriftsutvikling i distriktene	BFK	IN
2	Programsatsingen "Aktivitetsturisme"; Først mot framtiden	BFK	Reiselivsnæringen, HSN, IN
2.1	Midler bevilget for 2017		
3	Miljøsertifisering av bedrifter	BFK	IN
3.1	Støtteordningen videreføres i 2017 og -18, og utvides til alle bransjer/næringer		
3.2	Hele punktet endres til Bærekraftig næringsliv		
3.3	Offentlig sektor kan sette krav til miljøsertifisering ved tildeling av midler, og ved offentlige innkjøp.		
4	Arrangement som vertskapsfaktor	Reiseliv,	Kommuner, BFK,
4.1	Samarbeid om arrangement som gir Buskerud økt vertskapsattraktivitet	Landbruk, Industri, Klynger/ Nettverk	FM
5	Internasjonal vertskapsprofilering	Reiseliv,	Kommuner, BFK.
5.1	Samarbeid om messedeltakelse og forberedelse til visningsturer	Landbruk, Industri, Klynger/ Nettverk	FM
6.1	Ledelse av Næringsattraktivitet,		
6.1.1	Lage en beskrivelse av de viktigste elementene under «Ledelse av Næringsattraktivitet»	Næringsforum Kongsberg	
6.1.2	Finne en «case» som følges gjennom systemet for å få til læring	BFK	KS

Nr.	Tiltak; Vertskapsattraktivitet	Ansvar	Partnere
6.2	Benytte Smart Spesialiseringsmetodikk for å tydeliggjøre fortrinn og unikhhet	BFK	HSN, Kommuneregioner
6.2.1	Dette kan være et overordnet tiltak som gjelder for hele Næringsplanen.		
6.2.2	BFK fortsetter å delta i Østlandssamarbeidets arbeid med Smart Spesialisering.		
6.2.3	Det foreslås å utvide BFK sine ressurser, kompetanse og midler innen området.		
6.3	Utvikling av studiet Place Management – Campus Kongsberg.	HSN	Kongsberg kommune, BFK, Kongsbergregionen Osloregionen
6.3.1	Målet er å tilby et EVU kurs, og en forskningsdel, fra høsten 2017		
6.4	Arbeide for utvikling av nye typer arbeidsplasser, som er lønnsomme og attraktive for unge mennesker med høyere utdanning og fagutdanning.	Hallingdalsregionen	BFK, HSN, NHO
6.4.1	Kartlegging	BFK	
6.4.2	Rekruttering av arbeidskraft utfra ulike regioners behov	Kommuner, næringsliv	Kommuneregioner, NHO, LO
6.5	Utvikling og videreføring av tiltak som gir økt verdiskaping i hyttenæring	Kommuneregioner	BFK, Næringsforeninger, HSN, KS
6.5.1	Fortsette «Verdiskapningsprosjektet for Numedal og Hallingdal»		
6.6	Samarbeid mellom Skarveskolen og Kongsbergskolen.	Hol og Kongsberg Kommuner,	KS
6.7	Tiltrekke/beholde unge grunneiere og bønder	Kommuner, FM	BFK
6.8	Fjellnettverket	BFK	

Kommentarer:

Tiltak nr 1

Bedriftsutvikling i distriktene: Fylkeskommunen overfører midler og utarbeider oppdragsbrev til Innovasjon Norge for gjennomføring av tiltak.

Tiltak nr 2

Programsatsingen "Aktivitetsturisme" skal stimulere til utvikling av aktivitets- og opplevelsespakker. Programmet skal også arbeide for bedre samarbeid og koordinering mellom destinasjonene for å skape bedre helhet og sammenheng mellom tilbud. For 2017 er det bevilget 2 MNOK forbeholdt destinasjons- og landsdelselskaper. Dette tiltaket må ses i sammenheng med tiltak 4, 5, 6.4 og 6.5 under Vertskapsattraktivitet. Se også FoUI tiltak 2.

Tiltak nr 3

Miljøsertifisert næringsliv: "Først mot Fremtiden" (den regionale delplanen for reiselivet i Buskerud, 2010-2016) hadde satt som mål at 90 prosent av reiselivsvirksomhetene i fylket skal være miljøsertifisert innen utgangen av 2016. Sertifiseringsgrad per i dag er 47,3%. Geilo innehar «Merke for bærekraftig reisemål».

I forbindelse med utviklingen av punktet foreslås det endret til «bærekraftig næringsliv». Dette kan ses i sammenheng med følgende vedtak;

- «Bærekraftsrapport». Fylkeskommunens Handlingsprogram 2016 – 2019 pkt 24b sier at det skal utarbeides en bærekraftsrapport for Buskerud fylke. Prosessen med dette er planlagt å starte opp høsten 2016
- Ladestasjoner for elbil; Fylkeskommunens Handlingsprogram 2016 – 2019 pkt 26 bevilget midler til å støtte etableringen av hurtigladdestasjoner for elbiler i fylket. Midlene for 2016 skal gå til en hurtigladekorridor. I den første utlysningen fikk man ingen tilbydere. Ny utlysning er ute med søknadsfrist 31.01.2017.
- Klimasats 2016. Buskerud Fylkeskommune har søkt Miljøverndepartementet under ordningen Klimasats 2016 om midler til;
 - Offentlig fyllestasjon for biogass. Tilsagn gitt til samarbeidsprosjekt med Lindum AS og AGA
 - Prøveprosjekt for elektriske busser
- «Grønn vekst» (Se Entreprenørskap, Tiltak 1.3)
- Fylkestingets vedtak (PS20/16 pkt2); «Det henstilles til at partnerskapet for Næringsplanen i sitt videre arbeid tar hensyn til taktskiftet innledet i Parisavtalen og målene for klima og det grønne skiftet.»

Støtteordningen gis til bedrifter for å dekke deler av kostnadene ved miljøsertifisering (50% av kostnadene, maksimalt kr 20.000). Teamet foreslår at støtteordningen videreføres i 2017 og 18 og utvides til å gjelde alle typer bedrifter, men at det vurderes nøye hvem som får oppdraget videre. Teamet foreslår også at det offentlige tar en større rolle ved å kreve miljøsertifisering (eventuelt at en prosess er påbegynt) for å gi støtteordninger, og dessuten ved alle offentlige innkjøp. Fylkeskommunens Innkjøpstrategi adresserer dette ganske generelt. Disse krav kan også settes/viderestilles fra Destinasjonsselskaper etc. Forslag om en konkurranse; «Hvilken kommune har flest miljøsertifiserte bedrifter i % i 2017».

Det planlegges å få en ekstern vurdering av om «Grønn profil» gir økt vertskapsattraktivitet.

Tiltak 4

Arrangement som vertskapsfaktor.

Det gjennomføres hvert år en rekke arrangement, noen av dem internasjonale, som bidrar til å øke Buskeruds attraktivitet. Det er viktig at næringene utvider samarbeidet seg imellom, det er mulig med samarbeid og/eller deltakelse fra reiselivsnæring, landbruksnæringer og industrinæringer om slike arrangement. (Se også tiltak 1 under Klynger og nettverk, og tiltak 4 under Entreprenørskap)

Det bør søkes organisasjoner som arbeider med idrett og friluftsliv, som også har «attraktivitet» som et fokus, ref BFK's «Strategi for idrett og friluftsliv». Det er nå under etablering egen regional plan for kulturminnevern med fokus på kulturminner som resurs. Det vises også til denne planen og kunst og kulturstrategien som også er bidragsyttere som rammefaktorer for arrangementer og tiltak knyttet til vertskapsfaktorer.

Tiltak 5

Internasjonal vertskapsprofilering.

Det er et mål og også tiltrekke internasjonal oppmerksomhet. Det er viktig at reiselivsnæringen samarbeider med Landbruksnæringen og andre næringer om internasjonal vertskapsprofilering. Dette gjelder for messedeltakelser og for forberedelser og gjennomføring av visningsturer. Det er viktig at det er samarbeid mellom regioner, bransjer eller klynger/nettverk. (Se også tiltak 1 under Klynger og nettverk og tiltak 4 under Entreprenørskap)

Tiltak 6.1

Ledelse av Næringsattraktivitet.

Teamet mener at det tidligere planlagte «Køfri-konseptet» bør utvides og omdefineres for å omfatte flere elementer som har å gjøre med næringsattraktivitet. Aktiviteten omdøpes derfor til «Ledelse av Næringsattraktivitet» hvor elementer som; «Hvordan motta henvendelser? Hvordan organisere behandling av saker som angår næringsetablering? Hvordan behandle henvendelser» etc. Det planlegges å lage en beskrivelse av de viktigste elementene innen «Ledelse av Næringsattraktivitet» som senere kan presenteres for offentlige myndigheter. (Dette må ses i sammenheng med punktet 6.3 Place Management nedenfor)

Samspillet mellom kommunen og næringslivet er særlig viktig i kommuneplanarbeidet. Dette samarbeidet må bygges på fylkeskommunens Regional plan for areal og transport (under arbeid) og kommunenes arealplaner slik at det sikres at næringsetableringen plasseres på riktig sted i forhold til kollektivknutepunkt, skoler, butikker og annen infrastruktur. Etablereren får dermed et inntrykk av å bli plassert på «det gode stedet». Større saker skal behandles i et samarbeid over kommunegrensene for å unngå u hensiktsmessige lokaliseringskonflikter.

Det vil også bli vurdert å finne en «case» som følges gjennom systemene for å få til læring.

Tiltak 6.2

Smart spesialisering: Strategier for at næringspolitikken kan få mest mulig effekt i kombinasjon med andre politikkområder. Dette skjer gjennom målrettet satsing på forskning og innovasjon. Smart spesialisering er en metodisk tilnærming for å prioritere ressurser og innsats der hvor det finnes fortrinn. Buskerud fylkeskommune ruller sin FoU og innovasjonsstrategi i løpet av 2016. Dette gjøres med utgangspunkt i smart spesialiseringsmetodikk.

Tiltak 6.3

Utviklingen av **Place Management**-studiet starter høsten 2015. Fagfeltet handler om nye krav til god stedsutvikling i mellomrommene mellom offentlig sektor, privat næringsliv og andre. Det er etablert en styrings- og prosjektgruppe. Styringsgruppen er sammensatt av aktører fra følgende virksomheter; HSN (prosjekteier), Kongsberg kommune, Kongsbergregionen, Osloregionen, Kongsberg Næringsforening, Innovasjon Norge, NHO, KS, BFK og industribedrifter. Dette studiet vil bli det første av sitt slag i Norge. HSN sin plan er å tilby et EVU kurs, og en forskningsdel, fra høsten 2017.

Tiltak 6.4

Utvikling av nye typer arbeidsplasser for yngre mennesker: Dette er spesielt viktig i den øvre delen av fylket.

Det planlegges å iverksette en kartlegging av eksisterende (og potensielt nye) arbeidsplasser for unge med fagutdanning og annen høyere utdanning. Dette vil danne grunnlaget for å utvikle strategi for å få på plass flere nye arbeidsplasser for samme gruppe.

Dette tiltaket vil bli utvidet til også å omfatte unge mennesker uten formell videreutdanning; Det er f. eks iverksatt et prosjekt for utdanning av guider i «Fiskeprosjekt Hardangervidda» hvor det ikke er noen krav til formell utdannelse.

Rekruttering av arbeidskraft utfra ulike regioners behov: Store ulikheter i næringsstrukturen mellom øvre og nedre del av fylket gjør at de ulike regionene må spisse sine strategier for å kunne rekruttere riktig arbeidskraft. Dette punktet videreføres som en del av strategien i punktet over, eventuelt under Smart spesialisering.

Tiltak 6.5

Utvikling og videreføring av tiltak som gir økt verdiskaping i hyttenæring: Buskerud er Norges nest største "hyttefylke" med 44395 registrerte fritidsboliger (iflg. SSB) i 2013. Det er et stort potensial for økt verdiskaping innenfor området. Det planlegges å fortsette «Verdiskapningsprosjektet for Numedal og Hallingdal».

Tiltak 6.6

Samarbeid mellom Skarveskolen og Kongsbergskolen

- For å skape møteplasser for å se og oppleve lokale attraksjoner, og for å styrke oppvekstvilkårene for barn og unge, er følgende tiltak iverksatt;
 - Skarveskolen - oppleve lokale attraksjoner (Geilo)
 - Kongsbergskolen – realfagsfokus fra barnehage til høyskole

Et nytt tiltak er at det utveksles kurs og elever besøker hverandre for læring på tvers.

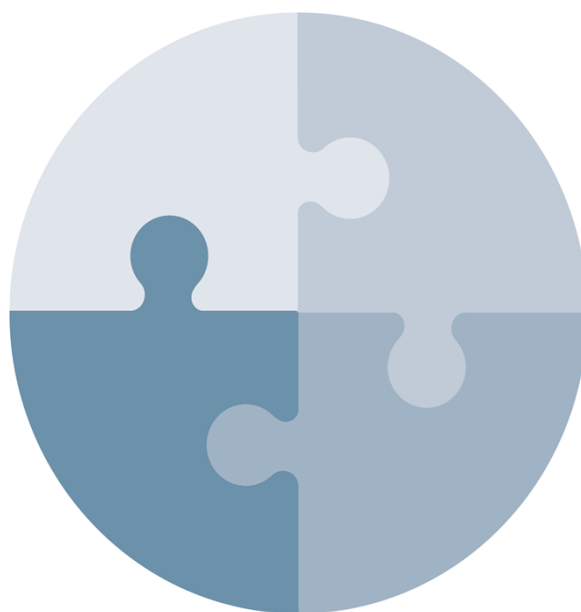
Tiltak 6.7

Tiltrekke og beholde unge bønder/grunneiere

Grunneiere er både verter (for nyinnflyttede og besøkende) og en målgruppe (kapital, bedrifter og talenter vi vil beholde). Mange grunneiere/bønder avhengige av en tilleggsnæring som ofte utøves på eiendommen de eier. Forholdene må legges til rette for disse tilleggsnæringene. Et mulig tiltak er å se på om kommunikasjonskanalene kan forbedres. Mer konkrete tiltak vil bli utarbeidet. (Se også tiltak 1 under Klynger og nettverk, og tiltak 1.4 under Entreprenørskap)

Tiltak 6.8

Fjellnettverket er et politisk samarbeid mellom Telemark, Buskerud, Oppland, Hedmark som blant annet iverksetter tiltak som har betydning for vertskapsattraktivitet

KOMPETANSE

Mer relevant kompetanse for framtidens arbeidsliv

Nr	Tiltak; Kompetanse	Ansvar	Partnere
1	Innovasjon i offentlig sektor	BFK	KS, HSN, NAV, NFR
1.1	BFK fortsetter å støtte prosjektet «Innovasjonssving»		
1.2	Det planlegges å tilby kompetansemegling til interesserte kommuner fram til Q1/2017		
1.3	Vurdere hvordan BFK sin innkjøpsstrategi kan brukes til å øke kompetansen og legge til rette for samarbeid om offentlige innkjøp	BFK	Kommunene, NHO, KS
2	Legge til rette for at samfunnet får tilstrekkelig tilgang på faglært arbeidskraft		
2.1	Kartlegge potensialet for inntak av lærlinger og etablering av nye lære plasser i alle sektorer i Buskerud.	BFK	Partene i arbeidslivet Det lokale nettverket
2.2	Mer systematisk innhenting av informasjon som legges til grunn for YON sin tilrådnings sak om behovet for fremtidig arbeidskraft og inntak av lærlinger	BFK	Partene i arbeidslivet, Opplæringskontorene, bedrifter
2.3	Formalisering av regionale nettverk samarbeid skole/arbeidsliv	BFK	
2.4	Arbeide for anvendelse av lærling klausuler i offentlige anbudsinnbydelser i Buskerud	BFK	
3	Karriere Buskerud – fra utvikling til drift	BFK, NAV	BFK, kommunene
3.1	Videreutvikler seg som kunnskapssenter innen karriereveiledning, herunder ha kunnskap om utdanningssystemet, arbeidslivet og samfunnets kompetansebehov		
3.2	Videreutvikle samarbeidsrelasjonene med partene i arbeidslivet, samt vurdere tettere samarbeid med HSN	Karriere Buskerud	
3.3	Få flere kommuner med som aktive eiere i Karriere Buskerud.		
4	Videreutvikling av regionale traineeprogram	HSN	DNF, KNF, RNF, BFK
4.1	Det innhentes erfaringer fra arbeidet med traineeprogrammene i Kongsberg og Ringerike og gjennom denne kartleggingen vurderes det om er aktuelt å opprette traineeprogram i andre regioner i Buskerud		
5	Etablering av en ekspertgruppe for internasjonale saker	BFK	Kommunene, KS, NAV, NFR, HSN, IN, relevante næringsmiljø/bedrifter
	BFK planlegger å samle de som arbeider med internasjonalisering i en ekspertgruppe.		

Nr	Tiltak; Kompetanse	Ansvar	Partnere
6	Samle kompetanse om fremtidens behov for utdanning Grappa opplever at dette er et oppdrag som det jobbes med på nasjonalt nivå, og at det blir Buskerud sitt ansvar å aktivt være oppdatert og formidle tilgjengelig forskning på området til aktuelle parter	BFK	
7	Det opprettes et råd for samarbeid mellom arbeidslivet og HSN (RSA) Målsetting om synliggjøring, systematisering og strukturering av samarbeidet mellom HSN og arbeidslivet	HSN (RSA) NHO	Partene i arbeidslivet
8	Undersøke hvilke Mekanismer som får ungdom til å ta den utdanningen som tjener fremtidens arbeidsliv. Grappa opplever at dette er et oppdrag som det jobbes med på nasjonalt nivå, og at det blir Buskerud sitt ansvar å aktivt være oppdatert og formidle tilgjengelig forskning på området til aktuelle parter	BFK	
9	Dagens system for kartlegging og kompetansetiltak for innvandrere og flyktninger vurderes og eventuelt forbedres	BFK, NAV, KS	Karriere Buskerud
10	Det vurderes etablert nytt studietilbud innen entreprenørskap på bachelornivå	HSN	Ungt entreprenørskap Etablerer-veiledning-senterne
11	Innen reiseliv vurderes utviklet og legge til rette for gjennomføring av ulike kompetansetiltak i form av etter- og videreutdanningstilbud	HSN	Reiselivs-bransjen

Kommentarer:

Tiltak 1

Det foregår en rik oppblomstring av kunnskap og initiativer for økte **innovasjon i offentlig sektor** i store deler av Europa for tiden. Danmark er langt framme med et eget senter for offentlig innovasjon som samler og sprer verdifull informasjon på feltet, men også i Norge er det de siste par årene tatt spennende initiativer. Ett av dem er BFKs eget program som kalles *Innovasjonssving i Buskerud*. Dette skal følges opp og kobles på erfaringer andre steder slik at kommunene og andre offentlige aktører i fylket ikke blir liggende bakpå og bremse innovative initiativer lokalt,

men tvert om ligger i forkant både i egen tjenesteutvikling og med stimulans for innovasjonsevne og -vilje i egne lokalsamfunn. Det var opprinnelig planlagt samlinger for kompetanseheving i kommunene innen dette området. På grunn av liten interesse har det blitt nedskalert til kompetansेमegling (Telemarkforskning) til interesserte kommuner. BFK sin *innovasjonssving* Dette vil fortsette fram til Q1/2017.

Målsetningen er å utvikle konkrete tiltak som styrker offentlig sektors rolle og evne som drivkraft for innovasjon i offentlig sektor. Hovedpunktene er dekket av området FOUI, tiltak 5.3 Det påpekes at det under FOUI kapittelet blir satt fokus på kompetansebygging og erfaringsdeling i kommunesektoren.

Det kan også bli vurdert hvordan BFK sin Innkjøpsstrategi kan brukes.

Tiltak 2

Legge til rette for at samfunnet får tilstrekkelig tilgang på faglært arbeidskraft

Prosjekt "Flere lærebedrifter" hadde en 60 prosent stillingsressurs i utdanningsavdelingen/BFK frem til 01.07.16. Videre tiltak utvikles på basis av evalueringen fra prosjektet. Det skal utvikles en egen opptrappingsplan for å øke antall lærlinger i offentlig sektor. Status er at næringsliv og kommuner mangler faglig arbeidskraft. Det iverksettes mange gode tiltak for å bedre dette, men det er ingen felles plan i fylkeskommunen. Yrkesopplæringsnemda lager en tilrådning hvert år over behovet for lærlingeplasser, men det er allikevel en utfordring å samordne den totale dimensjonering av lærlingeplasser opp mot behovet.

Det planlegges en mer systematisk innhenting av informasjon som legges til grunn for YON sin tilrådningssak om behovet for fremtidig arbeidskraft og inntak av lærlinger.

Det er under etablering et regionalt nettverk samarbeid skole/arbeidsliv, som det planlegges å formalisere.

Det vil også bli arbeidet for anvendelse av lærling klausuler i offentlige anbudsinnbydelser i Buskerud

Tiltak 3

Karriere Buskerud ble etablert i november 2015 med fire likeverdige karrieresentere under samme ledelse. Karriere Buskerud eies av NAV Buskerud og Buskerud fylkeskommune gjennom en partnerskapsavtale. Det er et mål å få kommunene med på eiersiden. Dette er bare delvis oppnådd hittil. Felles ledelse for karrieresentrene skal føre til en mer enhetlig utvikling av fagfeltet og veiledningspraksisen. I tillegg etableres det lokale styringsgrupper ved hvert karrieresenter. Disse skal bidra til lokal forankring og tilpasning av tjenestetilbudet til lokale behov. Pr i dag er lokal styringsgruppe i Gol og på Ringerike i virksomhet, mens det i Drammen jobbes med etablering av en slik gruppe.

Karriere Buskerud skal utvikle seg som et kunnskaps- og veiledningssenter innen karriereveiledning. Det innebærer blant annet god kunnskap om utdanningssystemet og om arbeidslivets kompetansebehov. Karriere Buskerud vil utvikle gode samarbeidsrelasjoner med sentrale aktører i næringslivet, offentlig arbeidsliv og etablererveiledningssentrene.

Tiltak 4

Videreutvikling av regionale traineeprogram

Etablering av regionale traineeprogram i Kongsberg og på Ringerike har vært gjort etter modell fra Drammen. Næringsforeningene samarbeider tett med HSN i dette tiltaket som vil synliggjøre karrieremuligheter regionalt for personer med høyere utdanning. Drammensmodellen har gitt nyutdannede muligheten til å arbeide i to-tre bedrifter gjennom en periode på halvannet år. Ordningen har vært svært vellykket i Drammen hvor 19 traineer har gått gjennom programmet siden etableringen (2011), og over 90 prosent av deltakerne har gått over i fast stilling i bedriftene som deltar i programmet.

Status er at på Ringerike er kull nummer 2 i gang. Dette tiltaket fortsetter, og det innhentes erfaringer fra arbeide med traineeprogrammene i Kongsberg og Ringerike og at det gjennom denne kartleggingen vurderes om det er aktuelt å opprette traineeprogram i andre regioner i Buskerud fylkeskommune. I tillegg er det bevilget midler til 2 reiselivstraineer som går til og med skoleåret 2018/19.

Tiltak 5

Ekspertgruppe for internasjonale saker.

Buskerud fylke ønsker å øke graden av internasjonalisering, men det tar tid å bygge kompetanse om internasjonale muligheter og relevant nettverk. Det er imidlertid flere pågående aktiviteter i fylket for å få til den nødvendige kompetansehevingen. BFK planlegger å samle de som holder på å bygge opp denne kompetanse, i det offentlige, på HSN og i det private næringsliv/i klyngene, til en «Ekspertgruppe for internasjonale saker». Målsetningen med ekspertgruppens arbeid er erfaringsutveksling og kunnskapsdeling, og å få en bedre oversikt over det som pågår av internasjonalt arbeid i fylket

Tiltaket må være tett koblet til arbeidene i Klynger og nettverk, tiltak 2.1 og 2.2 og FoUI, tiltak 2 og 5.4.

Tiltak 6

Samle kompetanse om fremtidens behov for utdanning.

Framtidens arbeidsplasser er ikke skapt. Hvilke er disse? Vi trenger å vite mer om hvilke kompetanser vi trenger for å skape framtidens bærekraftige næringsliv, slik at utdanningstilbudene kan tilpasses deretter. I dag finnes det flere rapporter og kartlegginger, men fragmentert og lite helhetlig. Grappa opplever at dette er et oppdrag som det jobbes med på nasjonalt nivå, og at det blir Buskerud sitt ansvar å aktivt være oppdatert og formidle tilgjengelig forskning på området til aktuelle parter.

Tiltak 7

Det opprettes et råd for samarbeid mellom arbeidslivet og HSN (RSA)

Målsetting om synliggjøring, systematisering og strukturering av samarbeidet mellom HSN og arbeidslivet.

Tiltak 8

Undersøke hvilke **Mekanismer som får ungdom til å ta den utdanningen** som tjener fremtidens arbeidsliv. Grappa opplever at dette er et oppdrag som det jobbes med på nasjonalt nivå, og at det blir Buskerud sitt ansvar å aktivt være oppdatert og formidle tilgjengelig forskning på området til aktuelle parter.

Tiltak 9

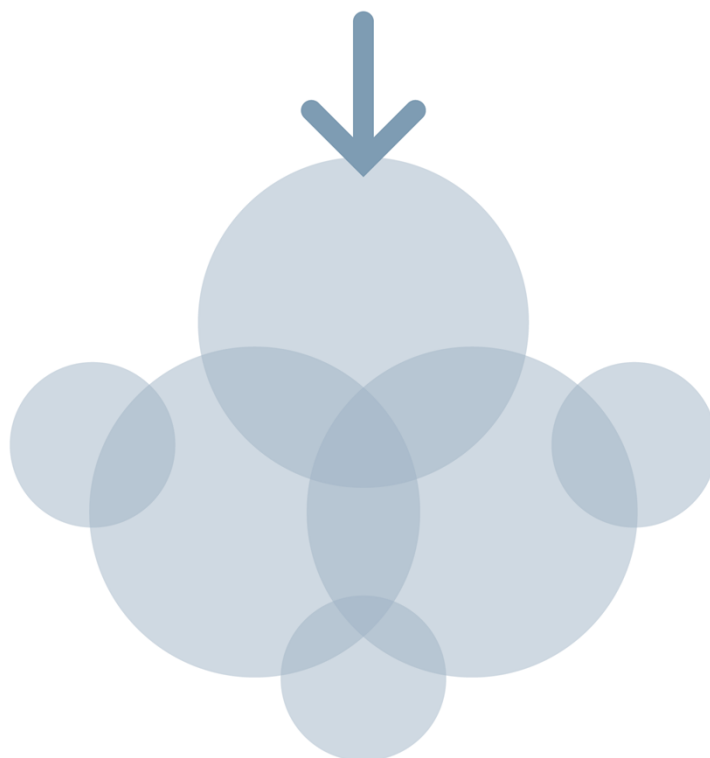
Systemet for **kartlegging og kompetansetiltak for innvandrere og flyktninger vurderes**, samt at det vurderes om det er hensiktsmessig å sette inn tidligere kartleggings- og kompetansetiltak.

Tiltak 10

Det vurderes å utvikle og tilby ett **nytt studietilbud innen entreprenørskap på bachelornivå** for spesielt å bygge opp under næringsutvikling og verdiskaping gjennom fokus på nyetableringer. (Se også Entreprenørskap tiltak 2.3)

Tiltak 11

For å sikre realiseringene om at «Reiselivet i Buskerud skal være det beste i landet på kvalitet, verdiskaping og internasjonal konkurransekraft» **utvikles og gjennomføres ulike kompetansetiltak i form av etter- og videreutdanningstilbud**, både med og uten studiepoeng.

KLYNGER OG NETTVERK

Flere sterke klynger og nettverk med verdiskaping som hovedmål

Nr.	Tiltak; Klynger og nettverk	Ansvar	Partnere
1	Satsing på Klynger og nettverk;		
1.1	Ny programsatsing for klynger og nettverk;	BFK	IN, NFR, SIVA, FM, Klynger og nettverk Næringsforeninger, Relevantt næringsliv i fylket
1.2	Samarbeid og støtte til; Næringshager, innovasjonsselskaper, inkubatorer, gründerhus/innovasjonsloft o.l	BFK SIVA IN	
1.3	Strategisk samarbeid med næringsforeninger i Buskerud.	BFK	Næringsforeninger
1.4	Delta i samarbeidsplattformen " Biogass Oslofjord "	BFK	BFK, HSN, NFR, IN, NHO
1.5	Videreutvikle erfaringsnettverket på tvers av ulike klynger/klyngeinitiativ gjennom en spissing av arbeidet. Erfaringsoverføring til nye initiativ innen klynger og nettverk.	Verdi- skapnings- teamet for Klynger og nettverk	
1.6	Identifisere miljøer som har et særlig potensiale til å bli kraftfulle klynger eller nettverk. Vurdere muligheter for samarbeid mellom eksisterende klynge/nettverk-initiativer.	BFK, IN	
2	Bidra til økt nasjonalt og internasjonalt FoUI samarbeid. Målet er å styrke FoUI aktivitetene i Klynger og nettverk		
2.1	Forprosjektmidler til EU-prosjekter; Interreg og Horisont 2020 programmer. Kan brukes tverrsektorielt.	BFK	
2.2	EU-nettverk Viken utnyttes som et viktig verktøy for økt internasjonal prosjektdeltakelse i hele regionen.	BFK, HSN	NHO, Næringsforeninger, næringsklynger, KS
2.3	Styrke FoUI-aktivitetene gjennom økt samarbeid	Klynger og nettverk, HSN	BFK, IN, NFR

Nr.	Tiltak; Klynger og nettverk	Ansvar	Partnere
3	Bidra til kompetanse som gir bedriftene i fylket økt konkurransekraft. Målet er økt samhandling mellom klynger og nettverk og andre bedrifter for å oppnå omstillingskompetanse		
3.1	Møter, konferanser og samarbeid for å legge til rette for innovasjon på tvers av bransjer.	Etablerte klynger, IN	BFK, HSN, NHO
3.2	Samhandlingsarena , som er en del av programmet «Klyngene som omstillingsmotor»	Klyngen som blir Omstillingsmotor, IN	BFK, HSN, NHO

Kommentarer:

Tiltak 1

Det planlegges å satse enda mer systematisk på **klynger og nettverk**. Det finnes en rekke klynger og nettverk i Buskerud, de viktigste er antakelig;

Se nærmere beskrivelse av klynger og nettverk i Vedlegg 1

Tiltak 1.1 Ny programsatsing for klynger og nettverk.

For å styrke klynger og nettverk i Buskerud vurderer BFK å etablere en ny programsatsing for klynger og nettverk.

Tiltak 1.2 Samarbeid med og støtte til næringshager, innovasjonsselskaper, Inkubatorer og gründerhus, innovasjonsloft etc som har viktige nettverksfunksjoner.

Tiltak 1.3 Strategisk samarbeid med Næringsforeningene i Buskerud.

Det er inngått et strategisk samarbeid med:

- Ringerike Næringsforening
- Kongsberg næringsforum
- Næringsforeningen i Drammensregionen
- Hallingexpo

Tiltak 1.4 "Biogass Oslofjord" ble etablert våren 2015. Dette er en samarbeidsplattform der målsetningen er økt produksjon og bruk av biogass i Oslofjordregionen. Biogass Oslofjord deltar i "Biogass 2020" – et EU Interreg ØKS -prosjekt. Samarbeidspartnerne i prosjektet er svenske og danske biogassaktører.

Det er bevilget midler for deltakelse ut 2017.

Tiltak 1.5 Videreutvikle erfaringsnettverk på tvers av klynger, klyngeinitiativ og nettverk for å bygge bro og ta ut synergieffekter. Verdiskapningsteamet er selv dette erfaringsnettverket, og det videreutvikles gjennom å;

- Videreutvikle/spisse nettverket i verdiskapningsteamet
- Søke erfaringsutveksling med internasjonale klyngeprogram/klynger
- Vurdere rammebetingelser for innovasjon/utvikling, offentlig tilrettelegging

Tiltak 1.6 Identifisere miljøer som har et særlig potensiale til å bli kraftfulle klynger eller nettverk.

Tiltak 2

Bidra til økt nasjonalt og internasjonalt FoUI samarbeid. Målet er å styrke FoUI aktivitetene i Klynger og nettverk

Tiltak 2.1 Forprosjektmidler til EU/Interreg-program ble etablert av BFK i 2016. Kan brukes tverrsektorielt, og er også relevant for kunst og kultur, folkehelse, idrett og friluftsliv og for kulturminnevern.

Se også Kompetanse, tiltak 5, Klynger og nettverk, tiltak 2.2 og FoUI, tiltak 2 og 5.4

Tiltak 2.2 EU-nettverk Viken ble etablert tidlig i 2015. Nettverket består av høgskoler og fylkeskommuner rundt Oslofjorden. I tillegg deltar ulike næringsklynger i deler av nettverket. Overordnet mål for EU-nettverk Viken er: *Økt internasjonal aktivitet og flere EU-prosjekter i regionen*. Det er etablert arbeidsgrupper innen Energi og Helse i tillegg til grupper for koordinering av prosjektet og kommunikasjon fra prosjektet. Universiteter og store Forskningsinstitutter i Viken-området deltar ikke.

Se også Kompetanse, tiltak 5, Klynger og nettverk, tiltak 2.1 og FoUI, tiltak 2 og 5.4.

Tiltak 2.3 Styrke FoUI-aktivitetene gjennom økt samarbeid for å:

- Rigge felles bedriftsbaserte prosjekter
- Få tilgang til større deler av forskningen som skjer utenfor Norge
- Etablere FoU-partnerskap med verdensledende kunnskapsmiljø (HSN i førersetet)
- Øke omfang av finansiering fra norsk og europeisk virkemiddelapparat
- Hente hjem, foredle og dele ny bedrifts- og tidsrelevant kunnskap («KBD-modellen»)

Dette tiltaket har en målgruppe i hele Buskerud og for alle typer næringer (Se også FoUI tiltak 2.2, 3, 5.2 og 5.7)

Tiltak 3

Bidra til kompetanse som gir bedriftene i fylket økt konkurransekraft. Målet er økt samhandling mellom klynger og nettverk og andre bedrifter for å oppnå omstillingskompetanse

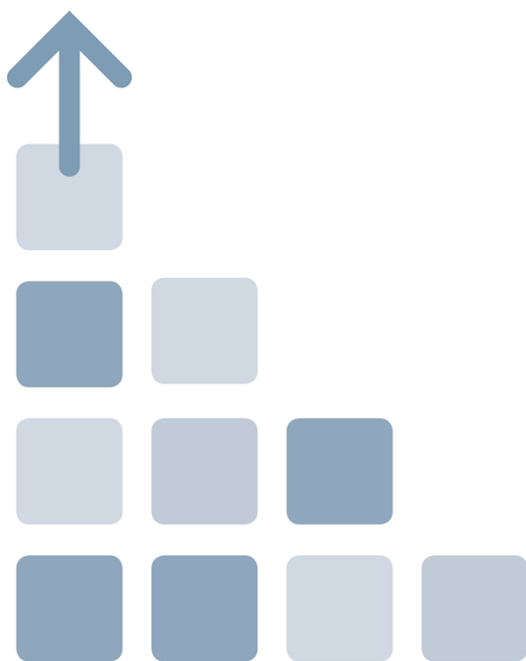
Det ble planlagt at Innovasjon Norges sterke satsing på vekstetablerere skulle følges opp med en praktisk rettet vekstkonferanse som skal bidra til at nye ideer, ressurser og personer skal kunne koble seg til hverandre. Dette effektueres gjennom;

Tiltak 3.1 Møter, konferanser og samarbeid for å legge til rette for innovasjon på tvers av bransjer. De etablerte klyngene i Buskerud tar initiativ for å kunne bruke den kompetanse de har bygget opp også i andre bransjer.

Tiltak 3.2 Samhandlingsarena. Det nye programmet «Klyngene som omstillingsmotor», har tiltaket «Samhandlingsarena». Den klyngen som blir utpekt som «Omstillingsmotor» i Buskerud får ansvaret. Følgende tema er hovedfokus:

- Raskere innovasjonsprosesser og økt innovasjonskraft
- Tilpasse virkemiddelapparatet for nye tempokrav
- Innovasjon på tvers av bransjer og/eller klynger
- Legge til rette for at regionens bedrifter/SMBer kan høste maksimalt fra nasjonale satsinger som «Klynger som omstillingsmotor» og Toppindustrisenteret (Systeminnovasjon og digitalisering)
- Kompetanse på nye teknologier (Industri 4.0, Big data etc)
- Utvikling av bærekraftige løsninger

Dette tiltaket har hele Buskerud som målgruppe og gjelder for alle typer næringer.

ENTREPRENØRSKAP

Fremme flere vekstetablerere med innovasjonshøyde

Nr.	Tiltak; Entreprenørskap	Ansvar	Partnere
1	Virkemidler og stimuli for økt entreprenørskap		
1.1	Gründerportalen ferdigstilles og tas i bruk. Tilbys etablererveiledningstjenestene i kommune- regionene/kommunene.	Kommune-samarbeidet i Drammens-regionen	Næringsforeningen i Drammensregionen
1.2	Gründerpris	BFK	
1.3	Programsatsingen "Grønn Vekst i Buskerud"	BFK	IN, FM, HSN, næringsforeningene, næringshager
1.4	Stimulere til økt matproduksjon i Buskerud gjennom satsing på kombinasjonsbruk	FM	Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Buskerud Bondelag, IN, BFK.
1.4.1	Midler er bevilget for 2016/2017; Videreføring, se kommentarer.		
1.4.2	Veiledning overfor landbruket kan samordnes bedre.	Avklares av Verdi-skapnings-teamet	Etablerertjenestene i kommunene
1.5	Utredning av muligheter for etablering av såkorn/tidligfase-fond	BFK	
2	Øke kunnskapen innen entreprenørskap		
2.1	Senter for sosialt entreprenørskap videreføres	HSN	
2.2	Norsk senter for flerkulturell verdiskaping	NSFV (BFK)	
2.3	Kompetanseheving av bachelorstudenter innen innovasjon og entreprenørskap Se kommentarer	HSN	

Nr.	Tiltak; Entreprenørskap	Ansvar	Partnere
3	Bedre struktur for etablererveiledning.		
3.1	Etablerertjenestene restruktureres i en modell som tilfredsstillende lover og regler for finansiering og med systemer som fremmer felles kvalitetsutvikling og en mer lik tjeneste i hele fylket.	Kommune-regionene/kommunene	IN, BFK, næringsforeningene, NAV
3.2	Ny form for støtteordning avklares og gjennomføres	BFK	
3.3	Statusrapport vedrørende felles registrering- og rapporteringssystem	BFK	Kommuneregioner/kommunene
3.4	Ferdigstille og iverksette spesifisering av tjenesten	BFK	
4	Etablere og styrke møteplasser for etablererveiledere (hjelpere)		
4.1	Gründerkonferanse videreføres	Kommunene v/Etablerertjenesten	BFK og partnere som kan variere fra år til år.
4.2	Kollegaforum videreføres	BFK/IN	
4.3	Nasjonal konferanse om flerkulturell verdiskaping/entreprenørskap videreføres	NSFV (BFK)	

Kommentarer:

Tiltak 1 Virkemidler og stimuli for økt entreprenørskap

Tiltak 1.1 Gründerportalen www.minegenbedrift.no

Er under utvikling i regi av Drammen næringslivsforening på oppdrag fra kommunene Drammen, Lier, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Sande og Svelvik. Det er bevilget midler til videreutvikling og ferdigstilling av portalen fram til medio 2017. Det forutsettes at portalen tilbys til alle etablererveiledningstjenestene over hele fylket.

Tiltak 1.2 Gründerpris

Tiltak 1.3 "Grønn Vekst": Satsingen skal stimulere til «grønn næringsutvikling». Programsatsingen iverksettes i 2017, avhengig av bevilgninger i budsjett 2017.

Tiltak 1.4. Forprosjektet "**Økt matproduksjon i Buskerud**" ønsker å undersøke om det er grunnlag for å sette i gang et hovedprosjekt for økt matproduksjon gjennom forsterket fokus på mulighetene for satsing på kombinasjonsbruk i fylket. Buskerud er det fylket som har høyest andel gårdsbruk med tilleggsinntekter basert på gårdens ressurser. Det regionale partnerskapet for landbruksbasert næringsutvikling er representert i arbeidsgruppen. Dette partnerskapet består av Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Buskerud fylkeskommune, Innovasjon Norge Buskerud – Vestfold og Fylkesmannen i Buskerud.

Kartlegging er foretatt, og 5 tema ble avdekket; *produksjonsmiljø, beite- og gjerdespørsmål, vekstskifte og samarbeidsløsninger, landbruksutdanning, matnettverk og lokalmatutsalg.*

Den 13.10.2016 ble det avholdt et Inspirasjonsseminar med tittel ; «Matproduksjon i Buskerud – mangfold, muligheter og bærekraft». Tiltaket «Økt matproduksjon i Buskerud» vil bli sett i sammen med mulig programsatsing «Grønn vekst» i arbeidet framover. «Økt matproduksjon i Buskerud» utvides i 2017. Konkrete tiltak må planlegges i lys av den strategisk satsing på landbruket i Buskerud.

(Se også tiltak 1, 2.1 og 2.3 under Klynger og nettverk og tiltak 5.1 under FoUI)

Tiltak 1.5 Utredning av muligheter for etablering av såkorn/tidligfase-fond:

HMIN, hovedutvalg for miljø, innovasjon og næring, sin behandling av saken, PS 39/16, den 20.04.2016 gav følgende vedtak;

1. Hovedutvalget for miljø, innovasjon og næring vedtar opprettelsen av et såkornfond i Buskerud.
2. Utviklingssjefen fremmer forslag for hovedutvalget med utkast til finansieringsplan, innenfor rammene, innen oktober 2016.
3. Oppstartskostnader inntil kr 500 000 bevilges fra hovedutvalgets disposisjonskonto.

Det arbeides videre med saken i henhold til det politiske vedtak.

Tiltak 2 Økt kunnskap innen entreprenørskap

Tiltak 2.1 Senter for sosialt entreprenørskap og medarbeiderdrevet innovasjon ble etablert i 2015 av Høgskolen i Telemark. Det skal arbeides videre for at virksomheten får fotfeste og aktiviteter i Buskerud. **SESAM** etableres innen HSN, men bygger på en nettverksmodell hvor deltakere fra forskning utenfor HSN, forvaltning, politikk, finansiering og fra praksisfeltet hentes inn i løpende prosjekter etter behov og kompetanse. Gjennom tiltaket vil det arbeides for å skape økt forståelse for, og økt satsning på, sosialt entreprenørskap i Buskerud.

Tiltak 2.2 Norsk senter for flerkulturell verdiskaping har en viktig rolle i forhold til den øvrige etablerertjenesten i Buskerud.

Tiltak 2.3 Kompetanseheving av bachelorstudenter innen innovasjon og entreprenørskap Studentbedriftsprogrammet til UE er et velegnet og velprøvd tiltak for læring og trening i entreprenørskapsaktiviteter blant studenter ved HSN. Det arbeides systematisk i høgskolen, i nært samarbeid med UE kontorene i alle de tre aktuelle fylkene som HSN dekker, med å øke volumet på antall studenter og antall fag som deltar på innovasjonscamp første år, og studentbedriftsaktiviteter tredje år ved de ulike fagdisiplinene. På Kongsberg tilbys studenter i

Systems Engineering et casebasert program som i stor grad bygger på entreprenørskapsverdier og innovasjonsferdigheter.

Det er et mål at alle studenter i HSNs studieprogrammer skal få tilbud om aktiviteter/moduler o.l. som styrker interesse og kunnskap om entreprenørskap innenfor sitt studieløp. Både studentbedriftsordningen og flere andre tiltak er avhengig av at næringslivet og arbeidslivet for øvrig i Buskerud, leverer «oppdrag», caseoppgaver, veiledningstid og stiller som jurymedlemmer til de forskjellige samspillsaktivitetene mellom høgskolen og arbeidslivet. HSN vil sammen med BFK, UE, og arbeidslivets organisasjoner, i løpet av 2017 utarbeide en ressurspool for dette i Buskerud.

Tiltak 3 Bedre struktur for etablererveiledningen

Etablerertjenestene i Buskerud har forskjellig type eierskap, men BFK har i mange år delfinansiert ordningen. Dette er i strid med regler for utviklingsmidlene, EU regelverk/ offentlig støtte, og kan ikke fortsette med i nåværende modell. Det er ønskelig at BFK fortsetter å støtte etablerertjenestene, og en ny ordning for støtte må avklares og gjennomføres.

Et system for felles registrering og rapportering var ferdig for bruk 1.05.2016. Rapporter skal leveres på bakgrunn av data innsamlet via registeringsløsningen og anbefales videreført i 2017. Dette kan gi viktig kunnskap om gründere og etablerere i Buskerud på tvers av regioner. Det utarbeides en statusrapport på implementeringen.

Utdrag fra referat fra en arbeidsgruppe sammensatt fra eierne:

- 2017 må ses på som en overgangsordning og dette året må brukes til å finne en fremtidig løsning. Må tenke på målgruppen og hvem man er der for.
- Kommunene må være mer aktive med finansiering og kommunene kan bl.a. sjekke om bankene kan medfinansiere.
- NAV bør være med i partnerskapet og i finansieringen fordi det leveres en tjeneste for dem. Det bør tas initiativ fra Fylkeskommunen og Innovasjon Norge, og det er ønskelig at kommunene er representert.
- Det må være rom for lokale tilpasninger, men det er viktig at regionene står samlet og at det er fellesnevner i tilbudet når man forsøker å få medfinansiering fra NAV.
- I utarbeidelsen av fremtidig modell er det ønskelig at BFK er tilrettelegger for å klarlegge fellesnevner og samarbeidsplattform selv om BFK ikke kan gi lovnader om fremtidig finansiering.

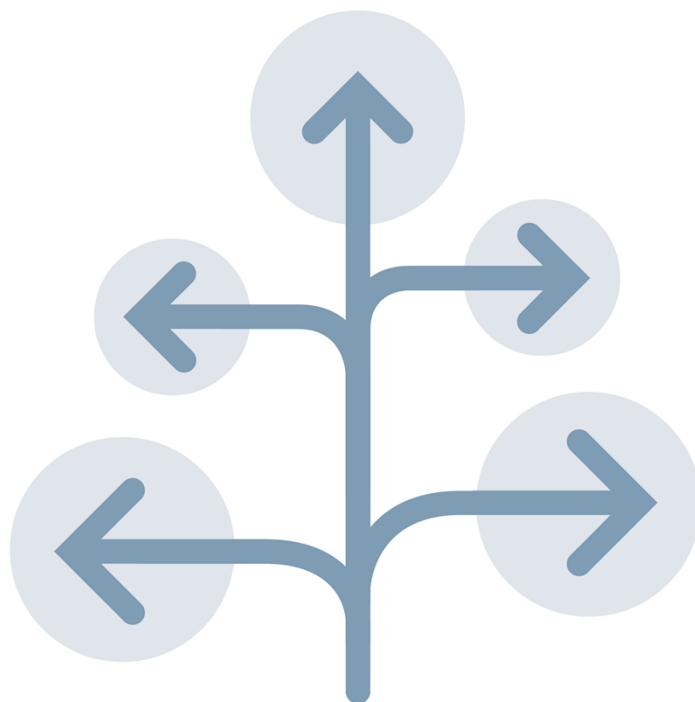
Modellen ferdigstilles og implementeres i 2017 når systemet for finansiering er avklart.

Tiltak 4 Etablere og styrke møteplasser for etablererveiledere (hjelpere)

Tiltak 4.1 Det skal fortsatt arrangeres en årlig **Gründerkonferanse**. En viktig arena for inspirasjon, kunnskapspåfyll og nettverksbygging. Dette skal være en arena hvor vi setter Buskerud på kartet for å bidra til å nå målet om flere vekstetablere. Etablererveiledningstjenestene i Buskerud er arrangør.

Tiltak 4.2 Kollegaforum er en årlig nettverkssamling for personer som jobber med næringsutvikling i Buskerud. BFK og IN er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av samlingen.

Tiltak 4.3 Nasjonal konferanse om flerkulturell verdiskaping/entreprenørskap arrangeres årlig. Viktig møteplass for kompetansepåfyll og nettverksarbeid for å flere flerkulturelle gründere/etablerere.

FORSKNING, UTVIKLING OG INNOVASJON (FOUI)

Flere innovative virksomheter, i nasjonal og global konkurranse

Nr.	Tiltak; FoUI	Ansvar	Partnere
1	Gjennomføre utlysinger og kvalitetsutvikling av Regionalt Innovasjonsprogram	BFK	Programstyret
1.1	Fortsetter i 2017 og -18 med forbehold om politisk behandling		
2	Gjennomføre Regionsatsing 2017 -2019, Pilar 1;	BFK	HSN, NFR, IN, NHO, LO, næringsforeningene og næringslivet
2.1	2.1.1 Kompetansemegling i Buskerud 2.1.2 Forprosjektmidler Regionsatsning 2.1.3 Nettverksmøter		
2.2	Pilar 2, Kapasitetsoppbygging		
	2.2.1 Utlysning 2.2.2 Søke midler innen Regionsatsing, Pilar 2.	NFR HSN, Bedrifter, Klynger,	BFK,
3	Styrke FoUI kapasiteten		
3.1	Støtte til gaveprofessorater og stipendiater . Ordningene fra 2016 fortsetter (med forbehold om politisk behandling)	BFK	HSN, næringsklynger. Næringsliv
3.2	Det er en ambisjon å utvide støtten fra næringslivet til flere professorater, stipendiater, Post.doc kandidater og nærings PhD'er innen utvalgte teknologier/satsningsområder.	HSN, Bedrifter, klynger	IN, BFK, NRF
4	Implementering av " Reiselivsmonitor ".	BFK	HSN, Nordlandsforskning, IN
4.1	Prosjektet videreføres hvis nasjonal finansiering innvilges		
5.1	Delta i prosjektet " Grønn Forskning Oslofjorden "	FM, BFK	Fylkesmenn og fylkeskommuner rundt Oslofjorden, NLR Viken, VRI Vestfold og Samarbeidsråd Øst Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Buskerud Bondelag
5.1.1	Kobles til tiltaket «Økt matproduksjon i Buskerud»		
5.1.2	Fortsetter og forsøkes utvides		
5.2	Gjennomføre tiltaket " FoU-eksperter "	HSN	Næringslivet
5.2.1	Fortsetter og utvides (målet er minst 2 til)		

Nr.	Tiltak; FoUI	Ansvar	Partnere
5.3 5.3.1	Prosjekt – Innovasjon gjennom offentlige innkjøp. Gjennomføre eget seminar	NHO BFK	BFK, KS, Kommuneregionene, NAV, LO, NFR, IN, næringsforeningene HSN
5.4 5.4.1 5.4.2	Mobilisering til økt utnyttelse av nasjonale og internasjonale virkemidler Gjennomføre SkatteFUNN seminarer i samarbeid med aktører som IN, Inkubatorer, næringshager, næringsforeninger mv. Gjennomføre prosjektverksteder sammen med ulike aktører	NFR	HSN, IN, BFK
5.5 5.5.1	Tenketanker Buskerud Arrangere en eller flere dialogmøter/tenketanker	HSN	BFK, Klynger
5.6 5.6.1 5.6.2	Oslofjordfondet Fortsetter innenfor de samme satsingsområder Gjennomføre prosjektverksteder, informasjonsmøter og markedsføringsaktiviteter	BFK NFR	NFR, BFK, IN
5.7 5.7.1 5.7.2 5.7.3	Styrke innovasjon gjennom forskning og utvikling Utvikle innovasjonsprosesser for Systems Engineering Knytte forskning og forskningsresultater mot innovasjon i næringslivet via omstillingsmotor og industriakademiet. Opprette forskerstudie (PhD) innenfor Teknologi, Systems Engineering og Innovasjon for å øke Buskeruds internasjonale konkurransekraft.	HSN	
5.8	Ny studieretning innen « Innovation Management »	HSN	

Kommentarer:

Tiltak 1

Regionalt innovasjonsprogram ble etablert i 2014 i regi av BFK. Et programstyre bestående av et triple-helix partnerskap vurderer og innstiller søknader til politisk behandling. Hver søknadsrunde gir grunnlag for videreutvikling av programmet m.h.t. spissing og kvalitet. Programmet hadde i 2016 en ramme på inntil 2 MNOK.

Tiltak 2

Regionsatsning 2017-2019.

VRI (virkemidler for regional innovasjon) for perioden 2014-2017 var tredje og siste programperiode for VRI-programmet. I Buskerud hadde ordningen fire innsatsområder: Hemsedalsløftet, velferdsteknologi, leverandørinvolvert innovasjon og Buskerud som en innovativ lærende region. Prosjektene følges opp av styringsgruppen, men verdiskapingsteamet for FoU og innovasjon har hatt et systematisk fokus på "livet etter VRI" for å posisjonere Buskerud best mulig når det gjelder utviklingen av virkemiddelordninger innenfor området.

Det ble i 2016 satt i gang en prosess for å utvikle et effektivt og godt system for **kompetansemegling** i Buskerud. Målet er å mobilisere bedrifter til å sette i gang forsknings- og utviklingsaktiviteter i samarbeid med høgskoler og forskningsmiljø på bakgrunn av reelle utfordringer eller behov i bedriften. Signaler gitt av Forskningsrådet bekreftet at kompetansemegling vil være en del av den fremtidige regionsatsingen på regional innovasjon.

Den nye satsingen fra NFR, **Regionsatsing**, har 3 pilarer. **Pilar 1; Mobilisering, Pilar 2: Kapasitet og Pilar 3; Dialog**. Søknad fra BFK til NFR om Pilar 1 er sendt. Regionsatsning Pilar 1 har en foreløpig ramme på 2MNOK/år fra NFR. BFK sin søknad vedrørende Regionsatsning Pilar 1 omfatter;

- **Kompetansemegling** innen Helseteknologi, reiseliv, miljøteknologi. Dette er iverksatt fra mai 2016 for Helse og velferdsteknologi (InErgo), Miljø og energi (Solid Rock AS) og reiseliv (Telemarkforskning). Videreføres i Regionsatsning Pilar 1.
- **Forprosjektmidler Regionsatsning**
 1. Gjelder forprosjekter til et nasjonalt program
 2. Kompetansemegler skal delta og gir bistand
- **Nettverksmøter** for å rigge mulige forprosjekt

Se også Kompetanse, tiltak 5, Klynger og nettverk, tiltak 2.1 og 2.2 og FoUI, tiltak 5.4.

Utlysning for Region satsing Pilar 2 «Kapasitet», forventes rett på nyåret 2017.

Tiltak 3

Styrke FoUI kapasiteten

BFK støtter **gaveprofessorater og stipendiater** ved HSN. Dette består av 1 professorat innen Subsea/systems engineering i Kongsberg som BFK støtter alene, og en pakke på 2 gaveprofessorater og 2 stipendiater som BFK er med på å finansiere innen Markedsføringsledelse (Ringerike). Disse ordningene fortsetter i 2017. Det er en ambisjon å utvide støtten fra næringslivet til flere professorater, stipendiater, Post.dok kandidater, nærings PhD'er innen utvalgte teknologier.

(Se også tiltak 2.2)

Tiltak 4

Prosjektet "**Reiselivsmonitor**" utvikler et nettbasert informasjonssystem – en monitor med kontinuerlig oppdatert og kvalitetssikret informasjon om utviklingen i reiselivet. Systemet skal implementeres og tas i bruk. Prosjektet ønsker å få til et spleiselag med andre fylkeskommuner, samt sentral finansiering fra IN. Status er at fylkeskommunene virker lite interessert i å delta i finansieringen, men det er fortsatt mulig å få til en sentral finansiering.

Fortsetter i 2017 hvis finansiering faller på plass.

Tiltak 5.1

Prosjektet "**Grønn Forskning Oslofjorden**" går ut 2017. Målet er å øke forskning og innovasjon med brukermedvirkning, for dermed å videreutvikle og styrke konkurransekraften i hele verdikjeden for landbruks- og matnæringen. Fylkesmenn og fylkeskommuner deltar i en prosjektgruppe.

Dette prosjektet kobles til tiltaket «Økt matproduksjon i Buskerud» (Tiltak 1.4 under Entreprenørskap).

Tiltak 5.2

Prosjektet "**FoU-eksperter**" er høsten 2015 igangsatt av TEKMAR ved HSN, Campus Vestfold. Prosjektet søker å identifisere potensial for innovasjon i et utvalg av bedrifter og koble dette opp mot forskningsmiljø ved Høgskolen. Utvalgte ansatte i bedriftene frikjøpes i 20 prosent av sin stilling for å finne prosesser og produkter som kan/bør gjennomgå en innovasjonsprosess. I 2016 er en FOU ekspert fra GE Vingmed og en FoU ekspert fra FMC Kongsberg ansatt som forskere i 20% stilling hos HSN. Fortsetter i 2017, og utvidelse er ønskelig.

Tiltak 5.3

Innovasjon gjennom offentlige innkjøp. Det er igangsatt et prosjekt med mål om å øke kompetansen om hvordan offentlige innkjøp kan stimulere innovasjon i næringslivet. Prosjektet skal arbeide mot at det offentlige skal ta i bruk mer innovative løsninger bl.a. gjennom å arbeide tettere med leverandørene. Prosjektet er en del av den nasjonale satsingen på innovative offentlige innkjøp. NHO Buskerud har prosjektledelsen. I 2017 foreslås det å gjennomføre et seminar om «Innovasjon gjennom offentlige innkjøp» og informere relevante aktører om prosjektet.

Teamet vil vurdere Nordisk Ministerråd sitt initiativ «Bærekraftig offentlig innkjøp».

Tiltak 5.4

Mobilisering: Aktører i Buskerud har et potensial for å ta i bruk en større andel av de nasjonale virkemidlene innen forskning, utvikling og innovasjon. Gjennom møter, workshops og kompetansehevende tiltak skal aktørene motiveres til å utnytte disse mulighetene bedre. Mobiliseringen til større bruk av nasjonale virkemiddelordninger ses i sammenheng med satsingen i regi av EU-nettverk Viken. Forskningsrådets regionale representant fungerer som bindeledd i tett samarbeid med Innovasjon Norge, HSN og Buskerud fylkeskommune.

Se også Kompetanse, tiltak 5, Klynger og nettverk, tiltak 2.1 og 2.2 og FoUI, tiltak 2.

Det vil bli vurdert å etablere en årlig oversikt som viser de nasjonale og internasjonale virkemidlene som går til Buskerud.

Tiltak 5.5

Tenketanker Buskerud. Det planlegges å arrangere en eller flere dialogmøter/»tenketanker» innenfor avgrensede tema/næringsområder med formål å utveksle informasjon om initiativ og aktiviteter innenfor FoUI og drøfte felles innovasjonsutfordringer, prosjektideer og samarbeidsmuligheter. Kan støttes av Regionsatsning Pilar 1.

Tiltak 5.6

Deltakelse i Oslofjordfondet. Det regionale Forskningsfondet «Oslofjordfondet», er dannet av Buskerud, Telemark, Vestfold og Østfold fylkeskommuner. Deltakerfylkene har, basert på sine FoUI strategier, vedtatt felles satsingsområder for regionen, gjeldende for 2016 - 2019;

- Klima, energi og miljø
- Helse og omsorg
- Velferd, utdanning og oppvekst
- By-, steds- og regionutvikling
- Teknologi

Oslofjordfondet fordeler midler fra NFR (Staten) til forskning i fondsregionen. Politikere og representanter fra Næringslivet i Buskerud sitter i fondsstyret. BFK deltar i sekretariatet. Fortsetter i 2017 og -18.

Tiltak 5.7

Styrke innovasjon gjennom forskning og utvikling. Målet er å kunne opprettholde internasjonalt ledende industri i Buskerud, og etablere attraktivt forskningsmiljø i regionen.

Tiltak 5.7.1

Utvikle innovasjonsprosesser basert på Systems Engineering. Målet er å støtte opp om teknologiutvikling og innovasjon spesifikt knyttet mot ledende, regional næringsvirksomhet, og teste denne kunnskapen i samarbeid med samhandlingsarenaen (Se Tiltak 3.2 under Klynger og nettverk).

Tiltak 5.7.2

Knytte forskning og forskningsresultater mot innovasjon i næringslivet via omstillingsmotor og industriakademiet. Aktivt bidra til å knytte forskning og forskningsresultater direkte mot næringsvirksomhet (via «klynger som omstillingsmotor» Tiltak 3), og mot næringsrettede studier (via Industriakademiet ved HSN) for å kunne høste verdiene.

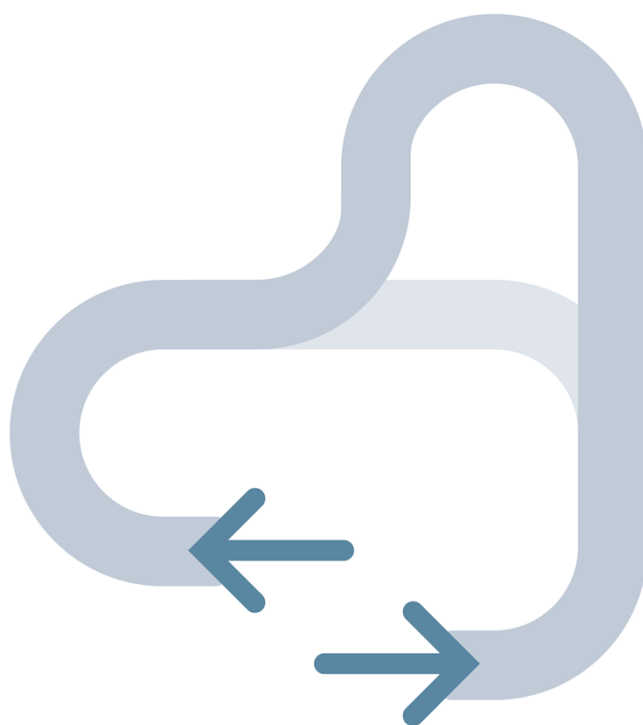
Tiltak 5.7.3

Opprette forskerstudie (PhD) innenfor Teknologi, Systems Engineering og Innovasjon. Målet er å utvikle og beholde spisskompetanse som støtter opp om høyteknologisk næringsvirksomhet og kompetansekrav i industrien (ref Tiltak 3.2. som omhandler Samhandlingsarenaen hvor det bla etterspørres effektive innovasjonsprosesser, nye teknologier og bærekraftige løsninger). Statistikk viser at industrien i Buskerud i veldig stor grad benytter seg av forskningsinstitusjoner utenfor Buskerud. Forskningsinstitusjoner i fylket bør styrkes for å være konkurransedyktige. Akademia må ha større FoUI-aktivitet (PhD, PostDoc, og tett interaksjon med velrennomerte institusjoner internasjonalt) for å utdanne studenter som er godt kvalifisert til å drive innovasjoner i næringslivet.

Tiltak 5.8

Innovation Management.

For å styrke kunnskapsgrunnlaget for videreutvikling av framtidens arbeidsliv etableres et prosjekt som skal utvide HSNs PhD-program innen Marketing Management med en ny studieretning innen «Innovation Management».

SAMFERDSEL – EN PÅVIRKNINGSSTRATEGI

Påvirke premissgivere og beslutningstakere i forhold til å sikre mer effektiv transport av personer og gods inn og ut av regionen

NHO har ansvaret for oppfølging og involvering av aktører fra partnerskapet og næringslivet. Ses i sammenheng med utviklingen av en regional plan for areal og transport i Buskerud.

VEDLEGG

Vedlegg 1; Klynger og nettverk

Kongsbergklyngen

Kongsbergklyngen består av globale teknologibedrifter som leverer sikkerhetskritiske systemer til mange bransjer og har verdensledende markedsposisjoner i sine nisjer. Klyngens fem største bedrifter representerer over 90 % av omsetningen, men i tillegg er det ca 40 mindre teknologibedrifter på Kongsberg. Samlet omsetning som styres fra denne klyngen var 49 mrd NOK i 2015 og med en samlet FoUi-aktivitet på ca 3 mrd NOK. Ca 75 % av de ansatte har minimum en bachelorgrad.

De store bedriftene har globale eiere, utfører sentrale FoUi- og engineering-aktiviteter på Kongsberg og opererer i globale verdikjeder. Bedriftene har ca 3.500 underleverandører i Norge og bidrar til verdiskaping i ca 400 norske kommuner. Bedriftene har flere ansatte utenfor enn i Norge og er tilstede med egne operasjoner i over 200 lokasjoner i over 40 land.

Bedriftene har flere konserninterne Centre og Excellence (globalt produkt-/kompetanse-ansvar) på Kongsberg, og det er kontinuerlig konserninterne konkurranser om lokalisering for nye satsinger. Den mest sentrale utfordringen er å videreutvikle total vertskapsattraktivitet slik at klyngen lykkes i disse harde, globale konkurransene.

Bedriftene har en felles kjernekompetanse innen Systems Engineering og innovasjon, og har lang tradisjon for å kommersialisere forskningsresultater inn i sine løsninger.

Klyngen har hatt NCE-status (NCE Systems Engineering) siden 2006. NCE SE har 8 partnerbedrifter på Kongsberg og ca 20 medlemsbedrifter i Buskerud, Telemark, Vestfold og Akershus. I tillegg har klyngen offentlige partnere, utviklingspartnere og partnere i akademia. NCE har bidratt til å opprette Norwegian Institute for Systems Engineering (NISE) ved HSN og sørget for faglig samarbeidsavtaler med flere verdensledende universitet i USA og Europa innen bedriftsrelevante fagområder.

Klyngen fremstår som en nasjonalt ledende kompetanseklunge innen sitt felt og denne kjernekompetansen er relevant for alle norske bransjeklynger og bedrifter. Basert på denne posisjonen har klyngen sammen med kompetanseklungene på Raufoss og Halden fått i oppdrag fra Innovasjon Norge om å utvikle et nytt program **"Klynger som omstillingsmotor" (KOM)**. Norsk industri har behov for omstilling og fornyelse, dels som følge av fall i oljepris og dels som fall i produktivitetsvekst, men primært som følge av helt nye utfordringer og muligheter innen nye områder av digitaliseringen. KOM adresserer disse utfordringene med fokus på raskere/bedre innovasjonsprosesser (Kongsberg), økt produktivitet (Raufoss) og smart bruk av Big data/digitalisering (Halden). KOM vil ha en utviklingsarena der disse klyngenes styrker skal videreutvikles individuelt og samlet, samt en samhandlings-/spredningsarea der bedrifter og

klynger skal få adgang til disse utvikling-/ omstillingstilbudene gjennom tilpasset utdanning, work shops og omstillings-/ innovasjonsprosjekter.

KOM vil ha en avgrenset oppstart i 2017 og forslag til statsbudsjett gir muligheter for dette, men det en vesentlig opptrapping forutsetter økte bevilgninger. Det vil være viktig for Buskerud at Kongsbergklyngen får en sentral posisjon i KOM i årene fremover. En videre oppfølging og samhandling om programmet vises blant annet i Aktivitet 3.2 under Klynger og nettverk.

Subsea Valley

Skal utvikle et verdensledende engineering øko-system.

Subsea Valley regionen, som geografisk dekker hele det sentrale Østlandet, skal utvikles til et verdensledende økosystem for engineering, innovasjon, forskning og kompetanse.

Totalt representerer Subsea Valley nærmere 200 medlemsbedrifter, 40 000 arbeidsplasser og 70 milliarder kroner i årlig omsetning.

Svært mange av bedriftene i Subsea Valley er verdensledende innen bl.a. subsea engineering, og det er helt avgjørende at denne regionen klarer å beholde den verdensledende kompetansen den besitter, og at vi blir en naturlig del av den omstillingen som pågår gjennom å ta en ledende posisjon og bidra til utviklingen av en kunnskapsbasert økonomi for fremtiden.

Med ledende industriselskap som blant annet Lundin Norway, Tieto, Statoil, GE, FMC Technologies, Eltek, Aker ASA, akademia institusjoner som Universitetet i Oslo, Rice University, HSN og organisasjoner som Norsk Romsenter, Oslo Medtech og Aerospace Valley som støttepartnere, viser vi at dette er en satsning som hele regionen, på tvers av industri og akademia, har tro på. I tillegg har vi sterk støtte fra de politiske miljøene i regionen, deriblant Kongsberg kommune, Drammen kommune og Buskerud Fylkeskommune.

Framtidens innovative og verdiskapende selskaper og industrier vil være avhengig av vår regions internasjonale anerkjente styrker innen engineering og teknologi. For å skape en framtidig kunnskapsbasert økonomi og vekst, vil vi være avhengig av nye modeller for å tiltrekke oss talent, investeringer og for samarbeid mellom industrien, myndigheter og akademia.

Subsea Valley skal løfte både klyngens medlemmer og regionen til å bli et globalt anerkjent økosystem, hvor man finner verdens beste ingeniører, tilstedeværelsen av verdensledende selskap, et yrende start-up og entreprenørmiljø, tilgang til kapital, internasjonalt anerkjente utdanningsinstitusjoner og et sterkt samspill med politiske og offentlige miljøer.

Er godkjent for 2 nye år som ARENA prosjekt

Papirbredden Innovasjon (PI)

Jobber med følgende klynger og nettverk;

- Regional klynge for kreative næringer
- Bioøkonomiklynge – under utvikling
- Helseklynge

Regional klynge for kreative næringer

PI har gjennom mange år jobbet med å utvikle kreative næringsnettverk og samlokasjoner i regionen. Kreative næringer er en viktig faktor for stedsattraktivitet, for å tiltrekke seg de kloke hodene, bedriftene og investeringene. Det er også en vekstnæring i Norge og resten av Europa, og mange av fremtidens arbeidsplasser vil skapes her. I 2009 var den totale verdiskapingen i kulturnæringene på 42 milliarder kroner, og sysselsatte over 4 % av arbeidstagerne i norsk næringsliv.

I Drammen har PI samlet rundt 25 bedrifter i Brodahls Gummivarefabrik, og har utviklet samlokasjoner i Hallingdal og Røyken og er nå også i gang i Rollag. Neste steg er å samle miljøene i en regional klynge for kreative næringer, med Drammen som en motor. Vi vil styrke veksten ytterligere gjennom samarbeid, felles kompetanseutvikling, inkubator tjenester og deltagelse i internasjonale program – med sikte på et Arena-program.

Bioøkonomiklynge

Bioøkonomi og den sirkulære økonomien er på rask vei inn hverdagen vår. Fornybare biologiske ressurser konverteres til mat, kjemikalier og ingredienser til farmasøytiske produkter og bioenergi. Sammen med Lindum og flere andre aktører innenfor privat næringsliv og akademisk, har PI gjennomført en forstudie for å se på muligheten av å etablere en bioøkonomiklynge basert på gjenvinning av matavfall for matproduksjon i byer (urbane veksthus) og til begrønning av byer. PI er i dialog med miljøet i Vestfold (Den Magiske Fabrikken) samt Hurum (Tofte), for å vurdere et utvidet klyngesamarbeid som også omfatter bioenergi. Vi har mange spennende aktører i vår region som jobber med fornybare ressurser, og gjennom et klyngesamarbeid kan vi utvikle fyrårnprosjekt og kompetanse i verdensklasse.

Helseklyngen

Drammensregionen startet i 2005 en strategiprosess som la grunnlaget for utviklingen av en helseklynge i Buskerud. Bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylkeskommunen, høyskolen, innovasjonsselskap, inkubator og helseforetaket sto bak satsingen. I de 10 årene som nå har gått, har aktørene utviklet egen kompetanse, produkter og tjenester og samtidig bidratt til hverandres utvikling, med et stadig økende nettverk med deltakere regionalt, nasjonalt og internasjonalt. En overordnet målsetting har vært å utvikle fremtidsrettede og konkurransedyktige produkter og tjenester i tråd med reelle brukerbehov i helse- og omsorgstjenesten. Velferdsteknologi ble valgt som satsingsområde, og kommuner har utgjort markedet så langt. Finansieringsordninger som VRI, Arenaprogrammet, OFU ordningen, for- og hovedprosjekter fra NFR's regionale forskningsfond, Norgesuniversitetet, fylkesmannen og fylkeskommunen har hatt stor betydning for at klyngen har kunnet jobbe praktisk og kontinuerlig med sin utvikling.

Både medisinsk teknologi og velferdsteknologiske produkter og løsninger fra helseklyngen selges nå i et internasjonalt marked og er implementert i helse- og omsorgstjenesten i en rekke nordiske kommuner. Helseklyngen har hatt store og stabile offentlige partnere, mens mange av bedriftene har vært relativt små. Om lag 50 bedrifter har deltatt i klyngeaktiviteter. Større nasjonale og internasjonale selskaper har de siste årene gått inn på eiersiden i flere av bedriftene. Bedriftenes tilknytning til helseklyngen i Drammen har vært avgjørende for investorer og nye eiere, som igjen representerer et løft i den videre utviklingen av både bedriftene og klyngen.

Mens det tradisjonelle Medtek er veletablert, er velferdsteknologimarkedet fremdeles umodent. Vitensenteret helse og teknologi legger til rette for samskaping, test og simulering, samt en rekke FOUI aktiviteter som dokumenterer effekter og stimulerer til utvikling av det kommunale markedet. Papirbredden Innovasjon utvikler nye, tverrfaglige innovasjonsprosjekter, og gjennom inkubatoren får gründere hjelp til å bygge sin bedrift, ved å tilføre kompetanse, nettverk, kapital og felles kontorfasiliteter.

Helse- og omsorgssektoren utgjør i dag ca. 10 % av bruttonasjonalproduktet, og utpekt som et nasjonalt satsingsområde for næringsutvikling. Beslutningen om å bygge nytt sykehus på Brakerøya i Drammen innebærer en unik mulighet til å videreutvikle helseklyngen og det pågår nå en prosess for å samordne alle relevante aktører inn i *Helseklynge Brakerøya*.

Electric Mobility Norway

Electric Mobility Norway (EMN) er en klynge av bedrifter som samarbeider for å skape nye forretningsmuligheter innen området elektromobilitet. Bedriftene i klyngen utvikler og kommersialiserer produkter og tjenester som gjør det mulig og mye bedre å reise elektrisk. Klyngen består i dag av 20 bedrifter, offentlige aktører og FoU-institusjoner. Det er et ønske å utvide denne gruppen og samarbeide med flere private og offentlige aktører for å utvikle gode og fremtidsrettede løsninger.

Elbilen og andre elektriske transportmidler vil ha en sentral plass i fremtidens transportsystem. Det er et tidsvindu i de neste årene for å ta langsiktige og strategiske posisjoner knyttet til utvikling og salg av komponenter, delsystemer og løsninger for elbilbaserte transportløsninger i et internasjonalt marked både for person- og varetransport. Norges posisjon som elbilland gir oss en unik oppmerksomhet fra globale aktører, vi har fått et betydelig hjemmemarked og vi har erfaringsdata fra et stort mangfold brukere som kan legges til grunn for nye forretningsmuligheter.

Næringslivet i regionen Kongsberg – Oslo har kompetanse og fortrinn til å ta slike posisjoner, spesielt ettersom utviklingen av autonome kjøretøy går raskt og bedrifter i vår region har spisskompetanse på autonome systemer. Med dette som utgangspunkt har bedrifter og utviklingsaktører med geografisk tyngdepunkt i regionen, satt seg som mål å realisere ny næringsutvikling innenfor elektrifisering av kjøretøy, gjennom EMN-prosjektet.

Næringsgrunnlaget består blant annet av bedrifter fra bilindustrien (komponent- og systemleverandører), elektroteknikk, IKT, avanserte styringssystemer, drift av elbil-flåter og utvikling og salg av ladeløsninger, utrulling og drift av ladestasjoner. Selskapene innehar kompetanse, som samlet har potensial til å utgjøre en slagkraftig klynge innen elektrifisering av kjøretøy og fremtidsrettede transportløsninger.

Electric Mobility Norway hadde ARENA status 2012 – 2015 og er nå medlemsfinansiert med noe støtte fra Buskerud Fylkeskommune til fokus på EU- og Interregprosjekter. Redusert kapasitet i sekretariatet som følge av et betydelig mindre budsjett i 2016, har behov for styrket finansiering for å utløse det potensialet som ligger i klyngen.

Eggemoen Aviation & Technology park

Eggemoen Aviation & Technology Park er i dag et av landets i særstilling mest spennende områder for industriutvikling. Samlet areal utgjør 2300 daa og næringsparken sysselsetter i dag ca. 300 ansatte på et høyt teknologisk nasjonalt- og internasjonalt nivå. Nye industribygg på Eggemoen ferdigstilles ila. 1. kvartal 2017 – totalt 5200 m².

Næringsparken er fremtidsrettet, og det er lagt ned mye tid og store investeringer i arbeidet med å tilrettelegge for utvikling på Eggemoen. Langsiktige investeringer gir nå resultater:

Næringsparken opplever sterk vekst gjennom vekst i etablerte virksomheter og flere spennende nyetableringer. I dag er det et internasjonalt teknologimiljø på Eggemoen, med flere Produksjons- og Servicebedrifter som inkluderer Tronrud Engineering, Norsk Titanium, Prox Dynamics, Demas, Glassolite, Treko, Maritime Robotics, HG-Mek, Recab, Andritz Hydro, Matemco, John Skaar Service, Bergs Renovasjon og Air Service Eggemoen. Flere av de etablerte virksomhetene står nå foran omfattende utbygginger, og stadig flere ønsker å ta del i et av Østlandets mest spennende høyteknologiske miljøer.

På Eggemoen utvikles et kompetansemiljø som både styrker næringsparken og den enkelte bedrifts konkurransekraft, i tillegg til at det utgjør en high-tech industriakse Kongsberg – Ringerike – Raufoss/Gjøvik. Vi har egen flyplass tilrettelagt for næringsvirksomhet. Uten kommersiell flytrafikk og med få restriksjoner i luftrommet over, har næringsparken konkurransefortrinn få kan måle seg mot. Direkte adkomst til E16 sikrer god kommunikasjon, også for de som ikke er avhengig av lufttransport. I tillegg gir jernbanen (Randsfjordbanen) med sitt endepunkt i næringsparken mulighet for fremtidig adkomst med tog. Gode kommunikasjonsmuligheter er en forutsetning for konkurransedyktighet i fremtiden. En etablering på Eggemoen gir nærhet til forretningsforbindelser og samarbeidspartnere i et etablert kompetansemiljø.

Treklyngen

Har sitt utspring i at Follum fabrikk ble nedlagt. Industriområdet med infrastruktur ble kjøpt av Viken Skog SA i 2012. Et heleid prosjektutviklingsselskap, Treklyngen Holding AS ble etablert for å gjennomføre sanering av gamle bygg og tilrettelegging for nye skogbasert industriprosjekter. Per

2016 har Treklyngen sammen med industripartnere planer for tre store produksjonsanlegg innen bioenergi, biodrivstoff og biobaserte materialer.

Treklyngen har nært samarbeid med Vardar Varme AS som har sitt hovedanlegg for fjernvarme til Hønefoss på Follum/Treklyngen. De fleste prosjektene på Treklyngen har betydelige synergier på varmeutveksling via fjernvarme og dampanlegget til Vardar. Videre er tilgangen til konkurransedyktig skogråstoff og sentral beliggenhet i forhold til markedet viktig for bedriftene i klyngen.

I tillegg driver Pan Innovasjon AS en SIVA inkubator der også Viken Skog, Vardar, Ringerike kommune og Avinor er medeiere, med tilrettelegging og støtte til oppstartbedrifter innen teknologi, varer og tjenester innen grønne verdikjeder, samt skogbasert næring. Pan Innovasjon har hovedkontor på Treklyngen og flere av inkubatorbedriftene etablerer seg midlertidig eller permanent ved Treklyngen.

Eksempler på Andre industrinettverk

CUBE Angora. Slemmestad Industrinettverk; Midler er bevilget til utvikling av bedriftsnettverket

Havklyngen, Miljøteknologi

STIM er et bedriftsnettverk for små og mellomstore bedrifter i Numedal og Kongsbergregionen, primært i tradisjonelle næringer som produksjon og bygg og anlegg. Formålet med STIM er å skape et nettverk som skal best tilrettelegge for at små og mellomstore bedrifter i distriktet skal kunne møte utfordringene, effektivisere og utvikle nye muligheter som oppstår i sin næring på bakgrunn av automatisering, digitalisering og nye driftsmodeller, som følge av for eksempel delingsøkonomien.

Dette gjøres primært igjennom følgende aktiviteter (i) skape økt forståelse blant små og mellomstore bedrifter på hva framtidens trender er, og hvilke utfordringer og muligheter som påvirker dem; (ii) identifisere konkrete muligheter og samarbeidsmodeller for bedrifter, som skal øke konkurransekraften og utvikle nye produkter og markeder; (iii) etablere samhandlingsarena som skal redusere kostnadsbarrierene for automatisering og digitalisering, og bidra til økt innovasjon og omstilling blant små og mellomstore bedrifter.

Eksempel på Matnettverk:

- Matopplevelser Numedal
- Ringerike mat
- Eventyrsmak
- Hallingkost
- Økt matproduksjon i midt fylket og Numedal

VEDLEGG 2; Tiltak - delmål

Hensikten er å vise hvilke delmål som tiltakene påvirker direkte.

DELMÅL;	1	2	3	4	5
1 Vertskapsattraktivitet; Tiltrekke og beholde kapital, bedrifter og talenter					
2 Kompetanse; Mer relevant kompetanse for framtidens arbeidsliv					
3 Klynger & nettverk; Flere sterke klynger og nettverk med verdiskapning som hovedmål					
4 Entreprenørskap; Fremme vekstetablerere med innovasjonshøyde					
5 FoUI; Flere innovative virksomheter, i nasjonal og global konkurranse					
Tiltak - Vertskapsattraktivitet					
1 Bedriftsutvikling i distriktene	X		X	X	X
2 Aktivitetsturisme	X		X	X	
3 Miljøsertifisert næringsliv	X				
4 Arrangement som vertskapsfaktor	X			X	
5 Internasjonal vertskapsprofilering	X			X	
6.1 Ledelse av Næringsattraktivitet herunder «køfri-konseptet»	X				
6.2 Smart Spesialisering	X	X	X	X	X
6.3 Place management	X	X			
6.4 Arbeide for utvikling av nye typer arbeidsplasser for yngre mennesker	X			X	
6.5 Utvikling og videreføring av tiltak som gir økt verdiskapning i hyttenæringen	X				
6.6 Samarbeid mellom Skarveskolen og Kongsbergskolen	X	X			
6.7 Tiltrekke/beholde unge grunneiere og bønder	X				
6.8 Fjellnettverket	X			X	
Tiltak - Kompetanse					
1 Innovasjon i offentlig sektor		X			X
2 Legge til rette for at samfunnet får tilstrekkelig tilgang på faglært arbeidskraft		X			
3 Karriere Buskerud		X			
4 Videreutvikling av regionale traineeprogram		X			
5 Internasjonal ekspertgruppe		X	X		X
6 Samle kompetanse om fremtidens behov for utdanning		X			
7 Opprette råd for samarbeid bedrifter og skole		X			
8 Undersøke hvilke mekanismer som får ungdom til å velge utdanning som tjener fremtidens næringsliv		X			
9 Systemer for å kartlegge kompetansetiltak for innvandrere		X			
10 Etablere nytt studietilbud innen entreprenørskap på bachelornivå		X		X	
11 Innen reiseliv vurdere ulike kompetansetiltak	X	X			
Tiltak - Klynger og nettverk					
1.1 Ny Programsatsing for klynger og nettverk,	X		X		X
1.2 Samarbeid og støtte til Næringshager, Innovasjonsselskaper, Inkubatorer, Grunderhus			X	X	
1.3 Strategisk samarbeid med Næringsforeninger			X	X	
1.4 Delta i samarbeidsplattformen «Biogass Oslofjord»			X		
1.5 Videreutvikle erfaringsnettverket			X		
1.6 Identifisere miljøer med særlig potensiale til å bli kraftfulle klynger og nettverk			X		
2.1 Forprosjektmidler til EU/Interreg-program			X		X
2.2 EU-nettverk Viken			X		X
2.3 Styrke FoUI aktivitetene			X		X

	DELMÅL	1	2	3	4	5
3.1 Møter, konferanser og samarbeid for å legge til rette for innovasjon på tvers				X		X
3.2 Samhandlingsarena, som en del av programmet «Klyngene som omstillingsmotor»				X		x
Tiltak - Entreprenørskap						
1.1 Grunderportalen					X	
1.2 Grunderpris					X	
1.3 Programsatsing «Grønn Vekst»					X	X
1.4 Økt matproduksjon i Buskerud				X	X	X
1.5 Utredning av mulig såkornfond					X	
2.1 Senter for sosialt entreprenørskap og medarbeiderdrevet innovasjon (SESAM)					X	
2.2 Nasjonalt kompetansesenter for flerkulturelt entreprenørskap					X	
2.3 Kompetanseheving av BSc innen entreprenørskap			X		X	X
3. Etablererveilednings- tjenestene i Buskerud					X	
4.1 Grunderkonferansen					X	
4.2 Kollegaforum				X	X	
4.3 Nasjonal konferanse om flerkulturelt entreprenørskap					X	
Tiltak - FoUI						
1 Regionalt Innovasjonsprogram				X		X
2 Regionsatsing 2017 -2019				X	X	X
3 Styrke FoUI kapasiteten						X
4 Reiselivsmonitor		X				X
5.1 Grønn forskning Oslofjord				X		X
5.2 FoU eksperter						X
5.3 Innovasjon gjennom offentlige innkjøp			X			X
5.4 Mobilisering for å ta i bruk en større andel av nasjonale og internasjonale virkemidler				X	X	X
5.5 Tenketanker Buskerud				X	X	X
5.6 Oslofjordfondet		X		X	X	X
5.7 Innovasjon				X		X
5.8 Ny studieretning Innovation Management				X		X